

การสร้างความเป็นปกติในการใช้บุหรี่ไฟฟ้าของเด็กไทย: กรณีศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร

นงนุช จินดารัตนาภรณ์, สลักจิต ชื่นชม
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล

บทคัดย่อ

การใช้บุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มเด็กเป็นปัญหาสาธารณสุขที่เพิ่มขึ้นทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย ประเทศไทยมีกฎหมายห้ามจำหน่ายบุหรี่ไฟฟ้า แต่บุหรี่ไฟฟ้ายังคงพบเห็นได้ง่ายและเข้าถึงได้สะดวกในกรุงเทพมหานคร การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจประสบการณ์ของเด็กต่อการใช้บุหรี่ไฟฟ้า โดยพิจารณาปัจจัยแวดล้อมทางสังคมที่ทำให้การใช้บุหรี่ไฟฟ้าเป็นเรื่องปกติ ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพกับนักเรียนประถมศึกษาอายุ 10-12 ปี จำนวน 12 คน ของโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร โดยเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการใช้วิธีการวิเคราะห์แก่นสาระตามกรอบการสร้างความเป็นปกติ (normalization) ของ Parker และคณะ ผลการศึกษาพบว่า การใช้บุหรี่ไฟฟ้าเป็นเรื่องปกติของเด็กประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) เด็กพบเห็นบุหรี่ไฟฟ้าที่เป็นตัวการ์ตูนหรือแท่งคล้ายลิปสติกจากที่บ้านของตนเอง บ้านเพื่อน/รุ่นพี่ และการขายบุหรี่ไฟฟ้าจากร้านค้าในชุมชน ร้านค้าใกล้โรงเรียน และอินเทอร์เน็ต เช่น Facebook, LINE และ Shopee (2) เด็กพบเห็นคนในครอบครัว รุ่นพี่/เพื่อน และคนในชุมชนใช้บุหรี่ไฟฟ้า (3) เด็กเกิดความขัดแย้งในจิตใจระหว่างการยอมรับว่าบุหรี่ไฟฟ้าสูบแล้วแสดงความเป็นผู้ใหญ่และเท และไม่ยอมรับการใช้บุหรี่ไฟฟ้าเพราะครอบครัวห้าม (4) เด็กพบเห็นบุหรี่ไฟฟ้าผ่าน TikTok, Instagram และ Facebook ด้วยการนำเสนอการใช้บุหรี่ไฟฟ้าในเชิงดีต่อสุขภาพและทุกคนสูบ และ (5) เด็กรับรู้ทั้งอันตราย (เช่น มีผลเสียต่อปอด ผิดกฎหมาย) และไม่อันตรายของบุหรี่ไฟฟ้า (เช่น มีกลิ่นหอม ใช้เลิกบุหรี่มวน) ทั้ง 5 องค์ประกอบนี้ทำให้เด็กมองว่าการใช้บุหรี่ไฟฟ้าเป็นเรื่องปกติ ดังนั้น การออกแบบมาตรการลดความเป็นปกติควรคำนึงถึงปัจจัยแวดล้อมทางสังคมเหล่านี้ของเด็ก เพื่อให้การใช้บุหรี่ไฟฟ้ากลายเป็นเรื่องผิดปกติของเด็กไทย

คำสำคัญ: การสร้างความเป็นปกติ; การใช้บุหรี่ไฟฟ้า; เด็กไทย

วันรับ: 10 มิ.ย. 2569

วันแก้ไข: 19 ก.ค. 2569

วันตอบรับ: 31 ก.ค. 2569

บทนำ

การใช้บุหรี่ไฟฟ้าของเด็กทั่วโลกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ข้อมูลจากองค์การอนามัยโลกระบุว่า เด็กทั่วโลกที่มีอายุระหว่าง 13-15 ปี จำนวน 37 ล้านคน ใช้บุหรี่⁽¹⁾ โดยร้อยละ 16.8 ของเด็กทั่วโลกใช้บุหรี่ไฟฟ้า⁽²⁾ และใช้บุหรี่ไฟฟ้ามากกว่ากลุ่มผู้ใหญ่⁽³⁾ รวมทั้งมีแนวโน้ม

ใช้บุหรี่ไฟฟ้าเพิ่มขึ้น⁽²⁾ การเติบโตทางเศรษฐกิจในช่วงครึ่งหลังของศตวรรษที่ 20 เป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม การซื้อ และการบริโภคสินค้าและบริการของผู้บริโภค ซึ่งทำให้ประเทศรายได้น้อยและปานกลางหลายประเทศรวมทั้งประเทศไทยกำลังประสบกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากการใช้บุหรี่ทั่วไปสู่การใช้บุหรี่ไฟฟ้า^(4,5) ข้อมูลจากการสำรวจพฤติกรรมสุขภาพของ

เด็กไทยยืนยันว่า เด็กนักเรียนอายุ 13-15 ปี ใช้บุหรี่ไฟฟ้าเพิ่มขึ้น จากร้อยละ 3.3 ในปี พ.ศ. 2558 เป็นร้อยละ 17.8 ในปี พ.ศ. 2565⁽⁶⁾ อีกทั้งร้อยละ 6.7 ของเด็กในกรุงเทพมหานครเคยใช้บุหรี่ไฟฟ้าในช่วง 30 วันที่ผ่านมาสูงกว่ากลุ่มเด็กในจังหวัดอื่นๆ ทั่วประเทศ⁽⁷⁾

การใช้บุหรี่ไฟฟ้าส่งผลต่อสุขภาพของเด็ก โดยส่วนประกอบต่างๆ ของบุหรี่ไฟฟ้า รวมถึงตัวทำละลายและสารแต่งกลิ่นอาจทำให้ปอดบวม การบาดเจ็บที่ปอด และหลอดลมฝอยอักเสบ บุหรี่ไฟฟ้ายังมีสารก่อมะเร็งและสารพิษในระดับสูง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อระบบอวัยวะอื่นๆ ในระยะยาวรวมถึงการเกิดอาการทางระบบประสาทมะเร็งปอด โรคหัวใจและหลอดเลือด และฟันผุ⁽⁸⁾ ปัจจัยส่วนบุคคลของเด็กและปัจจัยแวดล้อม เช่น ครอบครัว เพื่อน โรงเรียน ชุมชน สื่อสังคมออนไลน์ การเข้าถึงบุหรี่ไฟฟ้ามีผลต่อการใช้บุหรี่ไฟฟ้าของเด็ก⁽⁹⁾ นอกจากนี้ ปัจจัยที่สร้างความเป็นปฏิกิริยาว่า พฤติกรรมที่เคยถูกมองว่าผิดปกติก่อน เช่น การใช้สารเสพติดสามารถทำให้กลายเป็นเรื่องธรรมดาหรือเรื่องปกติผ่านกระบวนการซ้ำซ้อนทางสังคม ซึ่งประกอบด้วย การเข้าถึงสารเสพติดได้ง่ายด้วยการขายหรือมีให้เห็นได้ทั่วไปในชุมชน การใช้สารเสพติดมีความแพร่หลายมากขึ้น คนทั่วไปหรือบุคคลใกล้ชิด เช่น พ่อแม่ เพื่อน มีทัศนคติที่ยอมรับการใช้สารเสพติดมากขึ้น ผู้ไม่ใช้สารเสพติดก็มีแนวโน้มคาดหวังว่าอาจใช้ในอนาคตรับพบเห็นการใช้สารเสพติดจากสื่อ และนโยบายของรัฐมีแนวโน้มเปิดเสรีมากขึ้น องค์ประกอบเหล่านี้ทำให้การใช้สารเสพติดกลายเป็นเรื่องปกติในกลุ่มเด็กและเยาวชน^(10,11)

ที่ผ่านมา ประเทศไทยมีการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนมัธยมปลายและนักศึกษามหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานครต่อบุหรี่ไฟฟ้าด้วยการสนทนากลุ่ม มุ่งทำความเข้าใจการสื่อสารของบุหรี่ไฟฟ้า เช่น บุหรี่ไฟฟ้าเป็นที่นิยมในกลุ่มวัยรุ่นทำให้เป็นคนทันสมัย แต่ไม่ได้ศึกษากลุ่มนักเรียนประถมศึกษาและไม่มีมีการวิเคราะห์ว่าการพบเห็นการใช้บุหรี่ไฟฟ้าจากสื่อต่างๆ เช่น สื่อสังคมออนไลน์ สร้างความเป็นปกติ และนำไปสู่การใช้บุหรี่ไฟฟ้าของเด็กอย่างไร⁽¹²⁾ อีกทั้ง การทำความเข้าใจการใช้บุหรี่ไฟฟ้ากลายเป็นความปกติในกลุ่มเด็กมีความสำคัญ เพราะข้อมูลเหล่านี้สามารถนำไปออกแบบมาตรการและโครงการที่มุ่ง

ส่งเสริมสุขภาพ ลดการใช้บุหรี่ไฟฟ้า และป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตแก่เด็กไทยได้⁽¹³⁾

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจประสบการณ์และมุมมองของเด็กผ่านปัจจัยแวดล้อมทางสังคมที่สร้างความเป็นปกติในการใช้บุหรี่ไฟฟ้า

วิธีการศึกษา

รูปแบบแผนการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสนทนากลุ่มเด็ก เพื่อทำความเข้าใจปัจจัยแวดล้อมในการสร้างความเป็นปกติในการใช้บุหรี่ไฟฟ้าของเด็กไทยอายุ 10-12 ปี ในเขตกรุงเทพมหานคร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษานี้เป็นการศึกษาแบบกรณีศึกษา เด็กไทยอายุ 10-12 ปี ในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างคือเด็กนักเรียนอายุ 10-12 ปี จำนวน 12 คน แบ่งเป็นเด็กนักเรียนชายจำนวน 6 คน และเด็กนักเรียนหญิงจำนวน 6 คน การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเพื่อเข้าร่วมการสนทนากลุ่มแบบเจาะจง ใช้หลักเกณฑ์พิจารณา 3 เกณฑ์จาก (1) เด็กนักเรียนชายและหญิงที่มีอายุ 10-12 ปี จาก 1 โรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร (2) มีประสบการณ์การใช้บุหรี่ไฟฟ้าหรือพบเห็นการใช้บุหรี่ไฟฟ้า และ (3) ได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองและโรงเรียน

โรงเรียนที่ใช้เป็นกรณีศึกษาได้รับการคัดเลือกแบบเจาะจง เนื่องจากทีมวิจัยมีเครือข่ายความร่วมมือกับโรงเรียนในการดำเนินงานด้านการป้องกันและควบคุมบุหรี่ไฟฟ้า ทำให้สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีประสบการณ์หรือมีโอกาสสัมผัสกับปรากฏการณ์ที่ศึกษาได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ โรงเรียนตั้งอยู่ในบริบทชุมชนเมืองที่มีความเปราะบางทางเศรษฐกิจและสังคม และมีสภาพแวดล้อมที่อาจเพิ่มโอกาสที่เด็กจะพบเห็นหรือสัมผัสพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับบุหรี่ไฟฟ้า บริบทดังกล่าวจึงมีความเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา การศึกษานี้ไม่นำเสนอรายละเอียดเฉพาะของพื้นที่หรือข้อมูลทางเศรษฐกิจและสังคมที่อาจนำไปสู่การระบุโรงเรียนหรือชุมชนได้ เพื่อคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของโรงเรียน ผู้เข้าร่วมการศึกษา และชุมชนที่เกี่ยวข้อง การเลือกกรณี

ศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกจากบริบทที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์ที่ศึกษา มิได้มุ่งให้โรงเรียนหรือผู้เข้าร่วมการศึกษากลายเป็นตัวแทนของเด็กไทยอายุ 10–12 ปี ทั้งหมด

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในบทความนี้ได้แก่

1. ตารางการสังเคราะห์ (synthesis matrix) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหาที่เกี่ยวข้องซึ่งมาจากการออกแบบการสร้างความปกติ (normalization) ของ Parker และคณะ⁽¹⁰⁾ ซึ่งอธิบายว่า การทำให้สิ่งผิดปกติกลายเป็นเรื่องปกติ หมายถึง กระบวนการที่พฤติกรรมเบี่ยงเบนบางประเภท เช่น การใช้ยาเสพติด อาจกลายเป็นสิ่งที่ได้รับการยอมรับในสังคม จนไม่ถือว่าพฤติกรรมเบี่ยงเบนนั้นเป็นสิ่งที่ไม่อาจทนได้อีกต่อไป และอาจพัฒนาไปสู่การเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตและการใช้เวลาว่างของคนในสังคม การทำให้สิ่งผิดปกติกลายเป็นเรื่องปกติ ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) การพบเห็นและการเข้าถึงบุหรี่ไฟฟ้า (2) เพื่อนหรือคนรอบข้างใช้บุหรี่ไฟฟ้า (3) ความรู้สึกยอมรับ/ไม่ยอมรับบุหรี่ไฟฟ้าของเด็ก (4) การพบเห็นการใช้บุหรี่ไฟฟ้าในสื่อ และ (5) การรับรู้เรื่องบุหรี่ไฟฟ้าอันตรายหรือไม่อันตราย

2. คำถามสนทนากลุ่มแบบมีโครงสร้าง (structured questions) เกี่ยวกับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความปกติในการใช้บุหรี่ไฟฟ้า

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การพัฒนาตารางการสังเคราะห์และคำถามในการสนทนากลุ่มแบบมีโครงสร้าง เกี่ยวกับการสร้างความปกติในการใช้บุหรี่ไฟฟ้า ใช้การประชุมที่ปรึกษาโครงการวิจัย จำนวน 1 ครั้ง เพื่อให้ที่ปรึกษาโครงการวิจัยให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงตารางการสังเคราะห์และคำถามในการสนทนากลุ่มแบบมีโครงสร้างฯ จากนั้นทีมวิจัยนำคำถามสนทนากลุ่มแบบมีโครงสร้างฯ ไปสนทนากลุ่มกับเด็กที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่สนใจศึกษา เพื่อตรวจสอบความเข้าใจและความชัดเจนของคำถาม รวมทั้งความเหมาะสมของคำถามในการสนทนากลุ่มแบบมีโครงสร้างฯ กับกลุ่มเป้าหมาย อันนำไปสู่ปรับปรุงแก้ไขคำถามในการสนทนากลุ่มแบบมีโครงสร้างฯ ให้มีความถูกต้องและมีความน่าเชื่อถือก่อนเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

การตรวจสอบคุณภาพของข้อมูล

การตรวจสอบคุณภาพข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ทีมวิจัยจะใช้หลักการในลักษณะการตรวจสอบสามเส้าที่วางหลักไว้ว่า ประเด็นเดียวกันที่ต้องการค้นหาหากรวบรวมข้อมูลจากต่างวิธีกัน (difference method) รวบรวมข้อมูลจากต่างเวลา (difference time) รวบรวมข้อมูลจากต่างสถานที่ (difference place) และรวบรวมข้อมูลจากต่างผู้รู้จริง (difference key informant/person) เมื่อได้ข้อมูลคล้ายกัน แสดงว่าข้อมูลนั้นหนึ่งแล้ว เชื่อถือได้แล้ว เพราะข้อมูลมีความจำเริญและความซ้ำซากที่เป็นการยืนยันว่า มีความเป็นจริง สามารถนำมาใช้วิเคราะห์ได้ และทีมวิจัยถอดเทปสัมภาษณ์คำต่อคำ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในวันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2568 ทีมวิจัยเข้าไปจัดกิจกรรมสนทนากลุ่ม เช่น การเล่นเกมใบ้คำ ให้แก่กลุ่มเด็กนักเรียนที่เข้าร่วมสนทนากลุ่ม เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับเด็ก จากนั้นในวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2568 ทีมวิจัยสนทนากลุ่มเด็กตามคำถามแบบมีโครงสร้าง เช่น เคยเห็นหรือได้ยินคำว่าบุหรี่ไฟฟ้าหรือพอดไหม เห็นจากที่ไหนบ้าง (เพื่อน/ร้านค้า/อินเทอร์เน็ต) คิดว่าเด็กอายุเดียวกันมีใครใช้บุหรี่ไฟฟ้าบ้างไหม ทำไมถึงคิดแบบนั้น ถ้าเห็นเพื่อนใช้บุหรี่ไฟฟ้าจะรู้สึกยังไง (โอเค/ไม่โอเค/เฉยๆ) เคยเห็นบุหรี่ไฟฟ้าใน TikTok, YouTube หรือโซเชียลมีเดียหรือไม่ เนื้อหาเป็นอย่างไรบ้าง เป็นต้น โดยแต่ละกลุ่มใช้เวลา 90 นาที

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์แก่นสาระ (thematic analysis) จากการออกแบบการสร้างความปกติของ Parker และคณะ⁽¹⁰⁾ เพื่อจำแนกและจัดข้อมูลเข้าแก่นสาระ โดยนักวิจัยสองคนดำเนินงานวิเคราะห์ข้อมูลด้วยกระบวนการสองขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 นักวิจัยคนแรกและคนที่สองวิเคราะห์เอกสารและข้อมูลจากการสนทนากลุ่มทั้งหมดอย่างเป็นอิสระ ขั้นตอนที่ 2 นำเสนอข้อมูลการจัดแก่นสาระของนักวิจัยทั้งสองคน หากพบความแตกต่างบางอย่างในการจัดแก่นสาระระหว่างนักวิจัย นักวิจัยทั้งสองคนนี้อภิปรายข้อค้นพบร่วมกัน และสรุปให้มีการการแก้ไขตามฉันทามติระหว่างนักวิจัยทั้งสองคน และใช้รหัสผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มที่เป็นเด็กผู้ชายด้วยคำว่า “B” และเด็กผู้หญิงใช้คำว่า “G”

การได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการการพัฒนาเครื่องมือในการวัดปัจจัยที่สร้างความเป็นปกติให้แก่เด็กไทยในการบริโภคอาหารที่ไม่ดีต่อสุขภาพ การใช้บุหรี่ไฟฟ้า และสุขภาพจิต ผ่านการพิจารณาคณะกรรมการวิจัยในคน สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล (COA. เลขที่ 2025/06-039)

ผลการศึกษา

ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มพบ 5 แก่นสาระหลักแสดงปัจจัยแวดล้อมทางสังคมที่สร้างความเป็นปกติของการใช้บุหรี่ไฟฟ้าของเด็กอายุ 10-12 ปี ในเขตกรุงเทพมหานคร ดังนี้

1. การพบเห็นและการเข้าถึงบุหรี่ไฟฟ้า

การพบเห็นและการเข้าถึงบุหรี่ไฟฟ้า หมายถึง เด็กพบเห็นบุหรี่ไฟฟ้าวรวมทั้งการใช้และการจำหน่ายบุหรี่ไฟฟ้าจากสถานที่ต่างๆ และสถานที่จำหน่ายบุหรี่ไฟฟ้า ผลการศึกษาพบว่า ทั้งเด็กชายและเด็กหญิงพบเห็นบุหรี่ไฟฟ้าหรือพอดในหลากหลายรูปแบบ ทั้งรูปทรงเป็นแท่งสี่เหลี่ยม รูปทรงคล้ายแท่งลิปสติก และผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเป็นตัวการ์ตูนหรือคล้ายของเล่น รวมถึงผลิตภัณฑ์ที่สามารถเติมน้ำยาได้ เด็กพบเห็นการใช้บุหรี่ไฟฟ้าจากบุคคลใกล้ชิดและในบริบทชีวิตประจำวัน ได้แก่ สมาชิกในครอบครัว เพื่อน และรุ่นพี่ รวมทั้งพบเห็นการใช้บุหรี่ไฟฟ้าภายในบ้าน บ้านเพื่อน และบริเวณชุมชนหรือสถานศึกษา ด้านการเข้าถึงพบว่า เด็กทั้งชายและหญิงรับรู้สามารถพบเห็นหรือเข้าถึงบุหรี่ไฟฟ้าได้จากหลายช่องทาง ได้แก่ ร้านค้าในชุมชน ร้านค้าใกล้โรงเรียน และอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะสื่อสังคมออนไลน์ เช่น Facebook และ LINE รวมถึงแพลตฟอร์มซื้อขายสินค้าออนไลน์ เช่น Shopee เด็กสามารถค้นหาข้อมูลหรือสั่งซื้อบุหรี่ไฟฟ้าผ่านอินเทอร์เน็ตได้โดยใช้คำค้นทั่วไป และเด็กบางรายรับรู้ว่าการเข้าถึงบุหรี่ไฟฟ้าสามารถเข้าถึงได้ง่ายจากร้านค้าที่อยู่ใกล้ที่พักอาศัย นอกจากนี้ เด็กพบเห็นการนำเสนอและการจำหน่ายบุหรี่ไฟฟ้าผ่านสื่อออนไลน์ในรูปแบบที่ดึงดูดความสนใจและมีลักษณะคล้ายสินค้าหรือของเล่น

ทั่วไป โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ที่มีรูปทรงเป็นตัวการ์ตูน รวมถึงการนำเสนอผ่านการถ่ายทอดสดบนสื่อสังคมออนไลน์

2. เพื่อนหรือคนรอบข้างใช้บุหรี่ไฟฟ้า

ผลจากการสนทนากลุ่มพบว่า ทั้งเด็กผู้ชายและเด็กหญิงพบเห็นการใช้บุหรี่ไฟฟ้าจากบุคคลใกล้ชิดหลายกลุ่ม ได้แก่ สมาชิกในครอบครัว เช่น พ่อ แม่ น้า อา ย่า พี่ และลูกพี่-ลูกน้อง รวมถึงเพื่อนและรุ่นพี่ นอกจากนี้ เด็กยังพบเห็นคนในชุมชนใช้บุหรี่ไฟฟ้าในชีวิตประจำวัน โดยการพบเห็นดังกล่าวเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในสภาพแวดล้อมที่เด็กใช้ชีวิตและทำกิจกรรมต่างๆ เมื่อพิจารณาถึงการชักชวนให้ทดลองใช้บุหรี่ไฟฟ้า พบว่า เด็กชายได้รับการชักชวนจากรุ่นพี่เป็นหลัก ในขณะที่เด็กหญิงได้รับการชักชวนจากสมาชิกในครอบครัว รุ่นพี่ และเพื่อน ลักษณะการชักชวนมีทั้งการเสนอให้ทดลองโดยตรง การแนะนำรสชาติหรือกลิ่นของบุหรี่ไฟฟ้า และการชักชวนซ้ำเมื่อเด็กปฏิเสธในครั้งแรก นอกจากนี้ เด็กบางรายมีประสบการณ์ที่สมาชิกในครอบครัวเปลี่ยนจากการสูบบุหรี่มวนมาเป็นการใช้บุหรี่ไฟฟ้า

3. ความรู้สึกยอมรับ/ไม่ยอมรับบุหรี่ไฟฟ้าของเด็ก

ผลการสนทนากลุ่มพบว่า ทั้งเด็กชายและเด็กหญิงรับรู้ว่าการใช้บุหรี่ไฟฟ้าเป็นพฤติกรรมที่พบเห็นและได้รับการยอมรับในสังคม โดยเฉพาะในครอบครัว กลุ่มเพื่อน และรุ่นพี่ และชุมชน เด็กพบเห็นสมาชิกในครอบครัว คนวัยเดียวกัน และบุคคลในชุมชนใช้บุหรี่ไฟฟ้าอย่างต่อเนื่อง การใช้บุหรี่ไฟฟ้าจึงมองว่าเป็นพฤติกรรมที่พบได้ทั่วไปในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ เด็กยังเชื่อมโยงการใช้บุหรี่ไฟฟ้ากับภาพลักษณ์ของความเป็นผู้ใหญ่ โดยมองว่าการใช้บุหรี่ไฟฟ้าเป็นพฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการเติบโตและการมีสถานะที่สูงขึ้นในกลุ่มรุ่นพี่และเพื่อน นอกจากนี้ เด็กผู้ชายระบุถึงภาพลักษณ์ของการใช้บุหรี่ไฟฟ้าว่าเป็นสิ่งที่ทำให้ดูเท่หรือมีความโดดเด่น

อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษายังพบว่า เด็กชายและเด็กหญิงมีการรับรู้ถึงการไม่ยอมรับการใช้บุหรี่ไฟฟ้าจากสมาชิกในครอบครัวและผู้ปกครอง โดยเฉพาะแม่ ยาย และผู้ปกครอง ซึ่งมีการห้ามปราม ดักเตือน หรือไม่เห็นด้วยต่อการใช้บุหรี่ไฟฟ้า การไม่ยอมรับดังกล่าวส่งผลให้เด็กบางรายเกิดความกังวลว่าจะถูกจับได้ และมีการหลีกเลี่ยงการใช้บุหรี่ไฟฟ้าในบริเวณที่ผู้ปกครองสามารถพบเห็นได้

นอกจากนี้ เด็กบางรายระบุว่า ผู้ปกครองที่มีประสบการณ์การใช้หรือการติดบุหรี่ไฟฟ้ามักก่อนใช้ประสบการณ์ส่วนตัวในการให้คำแนะนำและตัดสินใจตนเอง โดยเน้นถึงผลเสียและความเสี่ยงต่อการติดบุหรี่ไฟฟ้า

4. การพบเห็นการใช้บุหรี่ไฟฟ้าในสื่อ

การพบเห็นการใช้บุหรี่ไฟฟ้าในสื่อพบว่า เด็กชายและเด็กหญิงพบเห็นบุหรี่ไฟฟ้าผ่านสื่ออินเทอร์เน็ตหลายช่องทาง ได้แก่ TikTok, Instagram, Facebook และเว็บไซต์พนันออนไลน์ โดยเด็กพบเห็นเนื้อหาเกี่ยวกับบุหรี่ไฟฟ้าในรูปแบบที่หลากหลายทั้งการไลฟ์สดเพื่อจำหน่ายการโฆษณาและส่งเสริมการขาย รวมถึงคลิปวิดีโอหรือภาพบุคคลที่ใช้บุหรี่ไฟฟ้า เนื้อหาที่เด็กพบเห็นมีทั้งการนำเสนอผลิตภัณฑ์ในลักษณะคล้ายสินค้าหรือของใช้ทั่วไป เช่น ของเล่น ยาดม และผลิตภัณฑ์ที่มีรูปทรงเป็นตุ๊กตา รวมถึงการแสดงยอดขายหรือการซื้อสินค้า ซึ่งทำให้บุหรี่ไฟฟ้าปรากฏในการซื้อขายสินค้าออนไลน์ทั่วไป นอกจากนี้ เด็กยังพบเห็นคลิปวิดีโอที่แสดงโดยเด็กหรือผู้ปกครองใช้บุหรี่ไฟฟ้า และมีข้อความประกอบที่สื่อถึงการใช้บุหรี่ไฟฟ้าว่าเป็นพฤติกรรมที่พบได้ทั่วไป

เมื่อพิจารณาเนื้อหาที่เด็กพบเห็น ผลการศึกษาพบว่า เด็กทั้งชายและหญิงรายงานการพบเนื้อหาที่นำเสนอบุหรี่ไฟฟ้าในเชิงบวก โดยมีการกล่าวถึงคุณสมบัติด้านสุขภาพ อาทิ ไม่ก่อให้เกิดมะเร็งหรือดีต่อสุขภาพ รวมทั้งการกล่าวถึงกลิ่นหอมและผลต่อความรู้สึก เช่น สูบบุหรี่ไฟฟ้าดีมีความสุข ตลอดจนข้อความส่งเสริมการขาย เช่น การออกผลิตภัณฑ์รสชาติใหม่และการจัดโปรโมชั่นซื้อ 2 แถม 1

5. การรับรู้เรื่องบุหรี่ไฟฟ้าอันตรายหรือไม่อันตราย

ผลการศึกษาพบว่า เด็กทั้งชายและหญิงมีการรับรู้เกี่ยวกับอันตรายของบุหรี่ไฟฟ้าที่แตกต่างกัน กล่าวคือ เด็กรับรู้ว่าบุหรี่ไฟฟ้าเป็นอันตรายและไม่เป็นอันตราย ด้านการรับรู้ว่าบุหรี่ไฟฟ้าเป็นอันตราย พบว่า เด็กทั้งชายและหญิงรับรู้ว่ามีผลกระทบต่อสุขภาพ โดยเฉพาะการรับรู้ว่าบุหรี่ไฟฟ้าเป็นอันตรายมากกว่าบุหรี่ยาสูบ และการใช้บุหรี่ไฟฟ้าอาจส่งผลเสียต่อปอดและอาจทำให้เสียชีวิต เด็กบางรายระบุว่าได้รับข้อมูลเกี่ยวกับอันตรายของบุหรี่ไฟฟ้าจากสื่อหรือหน่วยงานด้านสุขภาพ นอกจากนี้ เด็กบางรายยังรับรู้ถึงข้อจำกัดและความผิดทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับบุหรี่ไฟฟ้า โดยเฉพาะการ

จำหน่ายให้เด็ก การขายบุหรี่ไฟฟ้า และการมีบุหรี่ไฟฟ้าไว้ในครอบครอง

อย่างไรก็ตาม เด็กทั้งชายและหญิงบางรายมีการรับรู้ว่าบุหรี่ไฟฟ้าไม่เป็นอันตรายหรือมีอันตรายน้อยกว่าบุหรี่ยาสูบ เพราะเด็กเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์ (บุหรี่ไฟฟ้า) กับคุณลักษณะของผลิตภัณฑ์และประสบการณ์ใกล้ชิด เช่น กลิ่นหอม ความหลากหลายของกลิ่น และรสชาติ และรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะคล้ายของเล่น นอกจากนี้ เด็กบางรายพบเห็นสมาชิกในครอบครัวใช้บุหรี่ไฟฟ้าแทนบุหรี่ยาสูบ จึงรับรู้ว่าการใช้บุหรี่ไฟฟ้าเกี่ยวข้องกับความพยายามในการเลิกบุหรี่ยาสูบ

วิจารณ์

การศึกษานี้สนทนากลุ่มเด็กนักเรียนประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อทำความเข้าใจประสบการณ์และมุมมองของเด็กในการสร้างความเป็นปกติของการใช้บุหรี่ไฟฟ้า ผลการศึกษาแสดงให้เห็นกระบวนการทางสังคมที่ทำให้บุหรี่ไฟฟ้ากลายเป็นสิ่งที่พบเห็นได้ทั่วไป เข้าถึงได้ง่าย และเด็กยอมรับและมองว่าเป็นเรื่องปกติ โดยเด็กพบเห็นบุหรี่ไฟฟ้าที่มีลักษณะหลากหลายรูปแบบทั้งแบบเป็นแท่งคล้ายลิปสติคหรือการตุ๋น ทำให้บุหรี่ไฟฟ้าเป็นสินค้าที่ปลอดภัยและเป็นของเล่นมากกว่าเป็นสินค้าที่เสพติด และพื้นที่ของการศึกษาน้อยอยู่ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งบริบทของกรุงเทพมหานครมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างความเป็นปกติของการใช้บุหรี่ไฟฟ้า เนื่องจากเด็กดำรงชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมเมืองที่มีแหล่งปฏิสัมพันธ์และการสื่อสารที่หลากหลายทั้งครอบครัว เพื่อน ชุมชน โรงเรียน ร้านค้า และสื่อสังคมออนไลน์ ความหลากหลายและการเชื่อมต่อของสภาพแวดล้อมเหล่านี้ทำให้เด็กมีโอกาสพบเห็นบุหรี่ไฟฟ้าได้ในหลายบริบททั้งในชีวิตประจำวันและบนโลกออนไลน์ เมื่อการพบเห็นเกิดขึ้นจากหลายแหล่งและเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง บุหรี่ไฟฟ้าจึงไม่ได้ถูกมองว่าเป็นสิ่งที่อยู่ห่างไกลจากชีวิตของเด็ก แต่กลายเป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่ในสภาพแวดล้อมรอบตัว เมื่อการพบเห็นดังกล่าวไม่ได้มาพร้อมกับการต่อต้านทางสังคม จึงอาจทำให้พฤติกรรมเบี่ยงเบน (การใช้และการซื้อบุหรี่ไฟฟ้า) กลายเป็นพฤติกรรมปกติกระบวนการ

ดังกล่าวสอดคล้องกับกรอบการสร้างความเป็นปกติของ Parker และคณะ ที่อธิบายว่า การพบเห็นพฤติกรรมเบี่ยงอย่างต่อเนื่องในชีวิตประจำวัน โดยไม่มีการตำหนิหรือการต่อต้านทางสังคม จะทำให้พฤติกรรมนั้นถูกมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตทั่วไป⁽¹⁰⁾ และการเข้าถึงบุหรี่ไฟฟ้าได้ง่ายจากบ้าน ร้านค้าในชุมชน/โรงเรียน และอินเทอร์เน็ตยังแสดงถึงการลดข้อจำกัดของการเข้าถึงบุหรี่ไฟฟ้าที่เอื้อให้เกิดการแพร่กระจายของการใช้บุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มเด็ก⁽¹³⁾

การพบเห็นคนในครอบครัว เพื่อน และคนในชุมชนใช้บุหรี่ไฟฟ้า ผลการศึกษานี้เป็นไปตามทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Bandura และคณะ⁽¹⁴⁾ ที่ระบุว่า มนุษย์เรียนรู้พฤติกรรมใหม่ๆ ทักษะ และ การตอบสนองทางอารมณ์ ผ่านการสังเกตและการเลียนแบบผู้อื่น ทฤษฎีนี้เสนอว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการทางปัญญาหรือความคิด (cognitive process) ที่เกิดขึ้นภายในบริบททางสังคม การเรียนรู้สามารถเกิดขึ้นได้จากการสังเกตหรือการได้รับคำสอนโดยตรง แม้จะไม่ได้ลงมือปฏิบัติจริงหรือไม่ได้รับการเสริมแรงโดยตรงก็ตาม เมื่อคนในครอบครัว เพื่อน หรือคนในชุมชนมีพฤติกรรมการใช้บุหรี่ไฟฟ้า เด็กย่อมมองว่าพฤติกรรมนี้เป็นที่ยอมรับและมีแนวโน้มทดลองใช้หรือใช้บุหรี่ไฟฟ้า อีกทั้งยังสอดคล้องกับกรอบการสร้างความเป็นปกติของ Parker และคณะ⁽¹⁰⁾ ที่กล่าวว่า การพบเห็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนบ่อยครั้งในชีวิตประจำวัน ทำให้เกิดการลดทอนการตีตรา (de-stigmatization) หรือการทำในสิ่งที่เบี่ยงเบน เช่น การใช้บุหรี่ไฟฟ้า ซึ่งการกระทำนี้เป็นความผิดปกติกแล้วเปลี่ยนการกระทำหรือพฤติกรรมเบี่ยงเบนดังกล่าวให้เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตทั่วไปในชุมชน จนกลายเป็นเรื่องปกติและยอมรับได้มากขึ้นในสังคม

นอกจากนี้ บุคคลรอบตัวยังชักชวนให้เด็กทดลองใช้บุหรี่ไฟฟ้าสามารถอธิบายได้จากทฤษฎีการสร้างอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity Theory) ที่อธิบายว่า เมื่อบุคคลรู้สึกผูกพันทางอารมณ์กับกลุ่ม (in-group) และรับรู้ว่าคุณะนั้นสะท้อนคุณค่าของตนเอง เขาจะมีแนวโน้มปรับพฤติกรรมให้สอดคล้องกับบรรทัดฐานและค่านิยมของกลุ่มนั้น เพื่อให้ได้รับการยอมรับ กล่าวคือ เด็กพบเห็นคนในครอบครัวและรุ่นพี่หรือเพื่อนใช้บุหรี่ไฟฟ้า อาจทำให้พวกเขารับรู้ว่า การใช้บุหรี่ไฟฟ้าเป็นพฤติกรรม

ของกลุ่ม ที่ต้องการเป็นส่วนหนึ่ง เด็กจึงมีแนวโน้มปรับทัศนคติและพฤติกรรมของตนให้สอดคล้องกับบรรทัดฐานของกลุ่มเพื่อสร้างและรักษาอัตลักษณ์ทางสังคมของตนเอง การที่รุ่นพี่หรือเพื่อนชักชวนให้ลองสูบบุหรี่ไฟฟ้า จึงไม่ได้เป็นเพียงการชักชวนทางพฤติกรรม แต่ยังเป็นกระบวนการสร้างความรู้สึกร่วมของการเป็นสมาชิกกลุ่ม ซึ่งส่งผลต่อการยอมรับและการตัดสินใจของเด็ก^(15,16)

เด็กยอมรับว่าการใช้บุหรี่ไฟฟ้าเพราะคนในครอบครัว เพื่อน คนในชุมชนใช้ รวมทั้งการใช้บุหรี่ไฟฟ้าแสดงถึงความเป็นผู้ใหญ่และเท่ ในขณะที่เด็กก็ยังไม่ยอมรับการใช้บุหรี่ไฟฟ้าเพราะการห้ามปรามจากครอบครัว ทั้งการยอมรับและการไม่ยอมรับการใช้บุหรี่ไฟฟ้าของเด็กนี้เป็นภาวะที่บุคคลมีความรู้สึก ทักษะ หรือความเชื่อที่ขัดแย้งกันในเวลาเดียวกัน (ambivalence) หรือมีทัศนคติทั้งเชิงบวก (บุคคลรอบตัวใช้บุหรี่ไฟฟ้า) และลบต่อการใช้บุหรี่ไฟฟ้า (การดักเตือนและห้ามจากคนในครอบครัว) ในเวลาเดียวกัน^(17,18) ในขณะที่การใช้บุหรี่ไฟฟ้าเชื่อมโยงกับภาพลักษณ์ของความเป็นผู้ใหญ่และการสูบบุหรี่ทำให้ดูเท่ขึ้นเป็นไปตามทฤษฎีการสร้างอัตลักษณ์ทางสังคม โดยรุ่นพี่เป็น in-group ที่มีสถานะสูงกว่าในมุมมองของเด็ก การใช้บุหรี่ไฟฟ้าจึงกลายเป็นบัตรผ่านทางสังคมที่เด็กให้คุณค่าอย่างมากในช่วงพัฒนาการของอัตลักษณ์ทางสังคม เพื่อเข้าสู่กลุ่มที่ดูเป็นผู้ใหญ่และได้รับการยอมรับจากรุ่นพี่^(15,16) และเป็นการประกาศความเป็นตัวตน (self-assertion) ผ่านพฤติกรรมที่รุ่นพี่มองว่าดูเท่⁽¹⁹⁾ ดังนั้น การใช้บุหรี่ไฟฟ้าจึงเป็นสัญลักษณ์ของการเข้าร่วมในกลุ่ม เพื่อสื่อสารกับรุ่นพี่ว่าฉันโตแล้ว ไม่ใช่เด็กอีกต่อไป และฉันเท่เหมือนรุ่นพี่ ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นกระบวนการต่อรองอัตลักษณ์ทางสังคมของเด็กที่ต้องอยู่ระหว่างความต้องการได้รับการยอมรับในกลุ่มรุ่นพี่หรือเพื่อนกับแรงกดดันจากครอบครัวที่ยังคงมองว่าการใช้บุหรี่ไฟฟ้าเป็นพฤติกรรมไม่ดีหรือไม่เหมาะสม

เด็กพบเห็นบุหรี่ไฟฟ้าผ่านอินเทอร์เน็ตอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะในสื่อสังคมออนไลน์ เช่น TikTok, Instagram และ Facebook รวมทั้งเว็บไซต์พันออนไลน์ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า สื่ออินเทอร์เน็ตมีบทบาทในการสร้างและทำซ้ำภาพจำเชิงบวกของบุหรี่ไฟฟ้าในกลุ่มเด็ก เช่น คลิปการสูบของพ่อแม่และเด็ก แคปชั่น “ทุกคนสูบบุหรี่”

หรือกลิ่นหอม ผลที่เกิดขึ้นคือการเบลอเส้นแบ่งระหว่างพฤติกรรมเสี่ยงกับพฤติกรรมทั่วไป ซึ่งทำให้เด็กเกิดการรับรู้ มีทัศนคติ และมีความเชื่อว่าการใช้บุหรี่ไฟฟ้าเป็นสิ่งที่ทุกคนทำและไม่อันตราย^(20,21) อันนำไปสู่การสร้างความเป็นปกติให้กับการใช้บุหรี่ไฟฟ้า⁽²²⁾ เมื่อสื่อสร้างภาพการใช้ยาเสพติดให้ดูปลอดภัย อาจทำให้เด็กเกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนและนำไปสู่การทดลองใช้หรือการใช้บุหรี่ไฟฟ้าได้⁽¹⁰⁾

เด็กรับรู้ว่าการใช้บุหรี่ไฟฟ้าทั้งไม่อันตรายและอันตรายต่อสุขภาพและผิดกฎหมาย เพราะมีกลิ่นหอมและรูปทรงเหมือนของเล่น รวมทั้งพ่อใช้บุหรี่ไฟฟ้าเพื่อเลิกบุหรี่มวล ลักษณะความคิดที่ขัดแย้งกันนี้เป็นไปตามแนวคิด Risk Perception Framework ของ Slovic⁽²³⁾ และ Noel และคณะ⁽²⁴⁾ ซึ่งระบุว่า การรับรู้ความเสี่ยงต่ออันตรายของบุคคลไม่ได้ขึ้นอยู่กับข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ส่วนตัว ความไว้วางใจต่อแหล่งข้อมูล และอารมณ์ร่วม เด็กที่พบเห็นบุหรี่ไฟฟ้าในบริบทเชิงบวก เช่น ความหอม หรือการใช้บุหรี่ไฟฟ้าในบ้าน จึงรับรู้ความเสี่ยงต่ออันตรายต่ำกว่าความเป็นจริง ในขณะที่เด็กก็ยังได้รับข้อมูลเชิงลบของบุหรี่ไฟฟ้าจากครอบครัวหรือสื่อด้านสุขภาพ ทำให้เด็กรับรู้ว่าการใช้บุหรี่ไฟฟ้าอันตรายมากกว่าบุหรี่มวน ดังนั้น การรับรู้ความเสี่ยงต่ออันตรายจึงขึ้นอยู่กับข้อมูลที่เด็กได้รับ และความเชื่อถือข้อมูลที่รับมาของเด็ก⁽²³⁾ นอกจากนี้ ความคิดว่าบุหรี่ไฟฟ้าไม่อันตรายของเด็กยังสอดคล้องกับกรอบการสร้างความเป็นปกติของ Parker และคณะในเรื่องของการลดทอนภาพอันตรายของสารเสพติด ซึ่งจะเพิ่มการยอมรับของคนในสังคมและการทดลองใช้ในในกลุ่มเด็กและเยาวชน⁽¹⁰⁾

จุดแข็งที่สำคัญประการหนึ่งของการศึกษานี้คือการสนทนากลุ่มของเด็กทั้งชายและหญิงช่วยให้เข้าใจปัจจัยแวดล้อมทางสังคมที่ส่งผลต่อการสร้างความเป็นปกติของการใช้บุหรี่ไฟฟ้าอย่างลึกซึ้ง การศึกษานี้มีข้อจำกัด คือ การศึกษานี้ศึกษาจากเด็กบางรายในกรุงเทพมหานครและโรงเรียนเพียงแห่งเดียว ดังนั้น ผลการศึกษาอาจไม่สามารถสะท้อนภาพรวมทั้งหมดของเด็กอายุ 10-12 ปี ในกรุงเทพมหานครและประเทศไทยได้อย่างครอบคลุม อย่างไรก็ตาม การศึกษานี้ใช้กระบวนการ

การวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่มีความน่าเชื่อถือทางวิชาการ และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการต่อยอดการศึกษาหรือกำหนดแนวทางหรือมาตรการลดการสร้างความเป็นปกติของการใช้บุหรี่ไฟฟ้าของเด็กในประเทศไทยต่อไป

สรุป

ปัจจัยแวดล้อมทางสังคมทั้งครอบครัว เพื่อน ชุมชน สื่ออินเทอร์เน็ต และสถานที่จำหน่าย สร้างความเป็นปกติในการใช้บุหรี่ไฟฟ้าให้แก่เด็ก และเด็กมีความรู้สึกขัดแย้งทางจิตใจทั้งการยอมรับและไม่ยอมรับการใช้บุหรี่ไฟฟ้า รวมทั้งการรับรู้ว่าอันตรายและไม่อันตรายของบุหรี่ไฟฟ้าในเวลาเดียวกัน ดังนั้น การสื่อสารสุขภาพในอนาคตควรมุ่งเน้นไปที่การจัดการภาวะความขัดแย้งในจิตใจของเด็ก โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรออกแบบสื่อที่แสดงผลเสียในรูปแบบที่เข้าใจง่ายและใกล้เคียงกับประสบการณ์ของเด็ก เช่น ผลกระทบต่อรูปร่างหน้าตา การเรียน หรือความสัมพันธ์กับคนในครอบครัวและเพื่อน และควรส่งเสริมการรู้เท่าทันสื่อโดยเฉพาะทักษะการคิดวิเคราะห์และความสามารถในการตั้งคำถามกับเนื้อหาของบุหรี่ไฟฟ้าทางสื่ออินเทอร์เน็ต เพื่อให้เด็กสามารถจัดการกับการขัดแย้งทางความรู้สึกหรือทัศนคติได้อย่างมีเหตุผล

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ปกครองและโรงเรียนที่อนุญาตและยินดีให้บุตรหลานของท่านเข้าร่วมการศึกษานี้ และขอบคุณสำนักนโยบาย ยุทธศาสตร์ และนวัตกรรม สสส. ในการให้ทุนสนับสนุนการศึกษานี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการการพัฒนาเครื่องมือในการวัดปัจจัยที่สร้างความเป็นปกติให้แก่เด็กไทยในการบริโภคอาหารที่ไม่ดีต่อสุขภาพ การใช้บุหรี่ไฟฟ้า และสุขภาพจิต รหัสโครงการ 68-00553 ข้อตกลงเลขที่ 68-E2-0497 และหน่วยงานที่ให้ทุนสนับสนุนการศึกษาไม่มีส่วนรับผิดชอบในเนื้อหาของบทความนี้

เอกสารอ้างอิง

1. World Health Organization. WHO global report on trends in prevalence of tobacco use 2000–2030. Geneva: World Health Organization; 2024.
2. Salari N, Rahimi S, Darvishi N, Abdolmaleki A, Mohammadi M. The global prevalence of e-cigarettes in youth: a comprehensive systematic review and meta-analysis. *Public Health in Practice* 2024;7:100506.
3. World Health Organization. Technical note: call to action on electronic cigarettes. Geneva: World Health Organization; 2023.
4. Kalan ME, Mejia R, Egbe CO, Chopra M, Bteddini D, Jebai R, et al. e-cigarette use in low-income and middle-income countries: opportunity or challenge for global tobacco control. *Lancet Glob Health* 2023;11(12):e1855–e6.
5. Delobelle P. Big tobacco, alcohol, and food and NCDs in LMICs: an inconvenient truth and call to action comment on “addressing NCDs: challenges from industry market promotion and interferences”. *Int J Health Policy Manag* 2019;8(12):727–31.
6. คณะกรรมการการศึกษาและจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับมาตรการป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของบุหรี่ไฟฟ้าของประเทศไทย. ข้อมูลวิชาการเรื่องสถานการณ์การสูบบุหรี่ไฟฟ้าของประเทศไทย. นนทบุรี: กระทรวงสาธารณสุข; 2567.
7. Chankaew T, Baiya P, Chinwong D, Yoodde V, Chinwong S. Electronic cigarettes in Thailand: behaviour, rationale, satisfaction, and sex differences. *International Journal of Environmental Research and Public Health* 2022;19(14):8229.
8. Esteban-Lopez M, Perry MD, Garbinski LD, Manevski M, Andre M, Ceyhan Y, et al. Health effects and known pathology associated with the use of e-cigarettes. *Toxicol Rep* 2022;9:1357–68.
9. Han G, Son H. A systematic review of socio-ecological factors influencing current e-cigarette use among adolescents and young adults. *Addictive Behaviors* 2022;135:107425.
10. Parker H, Aldridge J, Measham F, Haynes P. *Illegal leisure: the normalization of adolescent recreational drug use*. London: Routledge; 1998.
11. Asbridge M, Jenna V, Judith K, and Erickson PG. Normalization and denormalization in different legal contexts: comparing cannabis and tobacco. *Drugs: Education, Prevention and Policy* 2016;23(3):212–23.
12. ศรีรัช ลอยสมุทร. การสำรวจพฤติกรรมการบริโภคบุหรี่ไฟฟ้าของเยาวชนในไทย พ.ศ. 2560. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ; 2560.
13. Martin-Gall V, Neil A, Macintyre K, Rehman S, Nguyen TP, Harding B, et al. Tobacco retail availability and smoking—a systematic review and meta-analysis. *Drug Alcohol Rev* 2024;43(7):1718–32.
14. Bandura A, Walters RH. *Social learning and personality development*. New York: Holt, Rinehart, and Winston; 1963.
15. Turner JC, Oakes PJ. The significance of the social identity concept for social psychology with reference to individualism, interactionism and social influence. *British Journal of Social Psychology* 1986;25(3):237–52.
16. Turner JC, Reynolds KJ. The Story of Social Identity. In: Postmes T, Branscombe NR, editors. *Rediscovering social identity*. New York: Psychology Press; 2010. p 13–32.
17. Armitage CJ, Conner M. Attitudinal ambivalence: a test of three key hypotheses. *Personality and Social Psychology Bulletin* 2000;26(11):1421–32.
18. Crano WD, Prislin R. *Attitudes and attitude change*. New York: Psychology Press; 2008.
19. Erikson EH. *Identity: youth and crisis*. Oxford, England: Norton & Co.; 1968.
20. Christian T, Alkadrie NU, Nikita G. Minimal warnings, positive tones: How social media content normalizes E-cigarette use among Indonesian youth. *Jurnal Sosial Teknologi* 2025;5(6):1845–61.

21. Adekeye OT, Boltz M, Jao YL, Branstetter S, Exten C. Vaping in the Digital age: how social media influences adolescent attitudes and beliefs about e-cigarette use. *Journal of Child & Adolescent Substance Use* 2025;30(1):13-26.
22. Jung S, Murthy D, Bateineh BS, Loukas A, Wilkinson AV. The normalization of vaping on TikTok using computer vision, natural language processing, and qualitative thematic analysis: mixed methods study. *J Med Internet Res* 2024;26:e55591.
23. Slovic P. Understanding perceived risk: 1978-2015. *Environment: Science and Policy for Sustainable Development* 2016;58(1):25-9.
24. Brewer NT, Weinstein ND, Cuite CL, Herrington JE, Jr. Risk perceptions and their relation to risk behavior. *Annals of Behavioral Medicine* 2004;27(2):125-30.

Normalization of E-Cigarette Use among Thai Children: a Case Study in Bangkok

Nongnuch Jindarattanaporn, Salakjit Chuenchom

Institute for Population and Social Research, Mahidol University

Abstract

E-cigarette use among children is an emerging public health concern in Thailand and worldwide. Despite legal restrictions on sales to minors, e-cigarettes remain highly visible and accessible in Bangkok. This study explores children's experiences with e-cigarette use, focusing on social environmental factors that contribute to its normalization. A qualitative study was conducted with twelve primary school students aged 10 – 12 years, using focus group discussions and thematic analysis guided by Parker et al.'s normalization framework was used to analyze data. Findings indicate that the normalization of e-cigarette use is shaped by five key components: (1) exposure to e-cigarettes as cartoon or lipstick-shaped devices at homes, friends' or older peers' homes, and through local shops, stores near schools, and internet such as Facebook, LINE, and Shopee; (2) observation of family members, peers, and community members using e-cigarettes; (3) ambivalence between perceiving use as a symbol of adulthood and coolness and parental disapproval; (4) exposure to content on TikTok, Instagram, and Facebook portraying e-cigarette use as socially desirable or beneficial to health; and (5) perception of both risks (e.g., lung damage, illegality) and benefits (e.g., pleasant flavors, aid in quitting conventional cigarettes). Collectively, these factors contribute to children perceiving e-cigarette use as normal. Interventions aiming to reduce e-cigarette use among children should address these social environmental influences to promote denormalization of the behavior, making e-cigarette use socially unacceptable among Thai children.

Keywords: normalization; e-cigarette use; Thai children